

Joseph Schumpeter i njegov doprinos razvoju ekonomske misli

Jukić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:740388>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

IVANA JUKIĆ

**JOSEPH ALOIS SCHUMPETER I DOPRINOS
RAZVOJU EKONOMSKE MISLI**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

**JOSEPH ALOIS SCHUMPETER I DOPRINOS
RAZVOJU EKONOMSKE MISLI**

Završni rad

Ivana Jukić

JMBAG:0303064540, redovan student

Studijski smjer: Ekonomija

Kolegij: Povijest ekonomske misli

Mentor: doc. dr. sc. Saša Stjepanović

Pula, kolovoz 2019

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. JOSEPH ALOIS SCHUMPETER.....	6
3. TEORIJA EKONOMSKOG RAZVOJA.....	7
3.1. Kružni tok ekonomskog života uvjetovan danim okolnostima.....	8
3.2. Fundamentalni fenomen ekonomskog razvoja	9
3.3. Kredit i kapital	10
3.4. Poduzetnički profit i kamata na kapital.....	11
3.5. Poslovni ciklusi	11
4. POVIJEST EKONOMSKE ANALIZE	12
5. KAPITALIZAM, SOCIJALIZAM I DEMOKRACIJA	13
6. DOPRINOSI JOSEPHA ALOISA SCHUMPETERA.....	14
6.1. Konkurencija, dinamika i rast	14
6.2. Poduzetnici i inovacije	15
6.3. Poslovni ciklusi	18
6.4. Tržišni procesi	20
6.5. Zlatni standard.....	21
6.6. Model endogenog rasta	21
7. ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA	25
SAŽETAK	26
SUMMARY	27

1. UVOD

Cilj ovog rada je prikazati život J. A. Schumpetera i njegov doprinos koji je kroz život dao ekonomiji a ponajviše povijesti ekonomske misli. Ovaj se rad bavi životom i djelom Jospha Aloisa Schumpetera, jednog od najpoznatijih ekonomista koji je dao ogroman doprinos razvoju ekonomike tijekom svog života u prvoj polovici 20. stoljeća. Rođen je u Trieschu 1883. godine, a 1906. godine doktorirao je na Bečkom sveučilištu. Za svog života vodio je financijsko-ekonomske poslove, predavao je kao profesor na sveučilištima u Chzernowitzu, Grazu i Harvardu. Bio je ministar financija Austro-Ugarske i predsjednik „Biedermann banke“.

Schumpeter je u teoriji ekonomije ostavio neizbrisiv trag, zbog čega su mu neki povjesničari ekonomije dodijelili besmrtno mjesto u grupi najistaknutijih i najutjecajnijih ekonomista 20. stoljeća. Poznat je po brojnim djelima, a prva značajnija knjiga koju izdaje je Teorija ekonomskog razvoja, a izdana je 1911. godine. Isto tako izdaje i druga djela a mnogi djelo Kapitalizam, socijalizam i demokracija smatraju njegovim najznačajnijim djelom.

Svoje razmišljanje proširio je van granica standarda i tako oblikovao djela koja su i danas utjecajna. U svojim djelima je iznio svoja mišljenja o miješanju države u ekonomiju i svoj stav prema kapitalizmu smatrajući pri tome kako je kapitalizmu potreban pokoji krah kako bi se na sceni mogle pojaviti novije i možda uspješnije kompanije. Po njegovim djelima možemo vidjeti da je smatrao da se ekonomija društva svodi na opstanak najsposobnijih. Kroz rad ćemo prvo vidjeti zapravo tko je Joseph Schumpeter i njegov život.

Seminarski rad se sastoji od pet glavnih cjelina. Prvi dio se bavi samim radom, odnosno kako je on koncipiran, a nabrojana su i njegova poznatija djela kojima je doprinio razvoju ekonomske misli. Tema drugog dijela je život Josepha Aloisa Schumpetera, prikazana je njegova biografija i njegovo djelovanje kroz funkcije koje je obavljao. U trećem dijelu je riječ o Teoriji ekonomskog razvoja, knjizi koja i dalje ima utjecajan status u svijetu ekonomista, ali i ostalih društvenih znanosti, iako je izdana 1911. Sama knjiga je podijeljena na pet poglavlja, a to su Kružni tok ekonomskog života uvjetovan danim okolnostima, Fundamentalni fenomen ekonomskog razvoja, Kredit i kapital, Poduzetnički profit i kamata na kapital i Poslovni ciklusi. O svakom od

tih poglavlja biti će riječi u radu. Četvrti dio obrađuje njegovu drugu knjigu, Povijest ekonomske misli. Ona je također podijeljena na pet poglavlja koja ćemo obraditi kroz rad. Ovu knjigu je napisala njegova supruga koja je skupila njegove spise nakon smrti te ih je sastavila i uredila u knjigu. Tu će biti riječi o tome zašto Schumpeter smatra važnim proučavanje povijesti ekonomske analize, točnije navesti ću tri temeljna razloga. Peti dio se bavi djelom Kapitalizam, socijalizam i demokracija koje je prema mnogima najznačajnije djelo koje je objavio 1942. godine. Glavna tema djela je Schumpeterovo predviđanje propasti kapitalizma i dolasku socijalizma. U šestom poglavlju iznose se doprinosi Schumpetera, te je prikazano objašnjene za Konkurenciju, dinamiku i rast, Poduzetnike i inovacije, Poslovni ciklus, Tržišne procese, Zlatni standard i Model endogenog rasta. I u sedmom a zapravo i zadnjem poglavlju u radu se prikazuje kratki osvrt na sadržaj rada.

Svrha ovog rada je razumjeti na koji je način Joseph Alois Schumpeter produbio razmišljanja u ekonomiji. Glavni predmet rada su njegova ekonomska djela i razmišljanja koja je iznio u njima, a cilj je analizirati iste.

2. JOSEPH ALOIS SCHUMPETER

Joseph Alois Schumpeter (1883.- 1950.), rođen je u Trieschu, u Moravskoj, tadašnjoj austrougarskoj provinciji. Bio je jedini sin roditelja, koji su bili proizvođači tkanina. Schumpeteri su bili dugogodišnja njemačka katolička obitelj u većinski češkom gradu. Otac mu je preminuo rano, dok je on imao svega 5 godina. Schumpeter i njegova majka su se nakon smrti preselili u Graz, te je dobio osnovno obrazovanje. Majka mu se je ponovo udala 1893. godine za feldmaršala austrougarske vojske Sigismunda von Kelera, te su se preselili u Beč. Pomoću veza očuha školovao se je u Beču u poznatoj školi. Nakon završene srednje škole od 1901. do 1906. godine studirao je na Pravnom fakultetu Bečkog sveučilišta. Schumpeterovi učitelji bili su Fridrich von Wieser i Eugen von Boehm-Bawerka. Proveo je godinu dana u Engleskoj, povezan sa Londonskom školom ekonomije, navodno radi istraživanja engleskog običajnog prava. No, zapravo je Schumpeter većinu vremena proveo kao čovjek u gradu uživajući u užicima Londona. Od 1908. do 1909. godine boravio je u Egiptu te je vodio financijsko- ekonomske poslove. Za vrijeme svog boravka u Egiptu napisao je svoju prvu knjigu pod nazivom *Das Wesen und Hauptinhalt der theoretischen Nationalökonomie* koja se prevedena na hrvatski zove *Suština te glavni sadržaj teoretske ekonomije*. Vratio se je u Beč gdje mu je ponuđeno mentorstvo političke ekonomije. Djelo *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung* koje je na hrvatski prevedeno kao *Teorija ekonomskog razvoja*, a objavljuje ju 1912. godine.

Beč tog doba, dok se Schumpeter školovao i pisao radove, bio među glavnim centrima ekonomske misli. Osim toga Schumpeter je ostvario i određen značaj u području društvenih znanosti, a ne samo ekonomije. Poslužio je i kao uzor mnogim mladim ekonomistima, koji su slijedili njegov primjer. Njegova djela, knjige i članci i danas su jednako važni, i imaju važnost i snagu kao referentni radovi i izvori ideja.

Danas se djela u kojima se paralelno bavio tijekovima teorijske misli, kao i onim realnim tijekovima povijesnog razvoja, uzimaju kao njegov najveći doprinos ekonomskoj analizi. Schumpeter je napisao brojna djela, a od kojih su najbitnija i najpoznatija *Capitalism, Socialism and Democracy* (*Kapitalizam , socijalizam i demokracija*) 1942. godine, *History of Economic Analysis* (*Povijest ekonomske analize*) 1954. godine,

Business Cycles (Poslovni ciklusi) 1939. godine, *Epochen der Dogmen- und Methodengeschichte* (Epohe povijesti dogmi i metoda) 1914. godine, *Ten Great Economists: From Marx to Keynes* (Deset velikih ekonomista: od Marxa do Keynesa) 1951. godine.¹ Kada je izabran prvi republički parlament, 1919. godine u Austriji, te kada je osnovana koalicijska vlast od strane socijaldemokrata, Schumpeteru je ponuđeno mjesto ministra financija. Schumpeter je isto tako nekoliko godina kasnije postao i predsjednik „Biedermann bank“ - e. To je bila jedna mala, ali isto tako i stara bankarska ustanova. Na žalost Biedermann banka je doživjela svoj krah 1924. godine. Kada je banka propala, Schumpeter se je vratio na profesorsku poziciju, na Sveučilištu u Bonu. 1932. godine Schumpeter se preselio u Ameriku te počinje raditi na Harvardu gdje je ostao raditi do umirovljenja 1949. godine. Za vrijeme dok je bio na Harvardu objavio je Poslovne cikluse i Kapitalizam, socijalizam i demokracija, u kojima je iznio tezu(predviđanje) da će doći do kraha kapitalizma zbog razočarenja među elitama. Uz pomoć svoje treće žene, Elizabeth Boody, obuhvatio je i sažeo dotadašnje misli u djelo Povijest ekonomske analize, a koje je objavljeno posthumno, 1954. godine. Ne treba izostaviti mnoga priznanja koja je Schumpeter stekao tijekom bogate karijere, a među njima je i predsjedavanje Ekonometrijskim društvom, kao i Američkim društvom ekonomista.²

3. TEORIJA EKONOMSKOG RAZVOJA

The theory of economic development ili prevedeno na hrvatski Teorija ekonomskog razvoja, je jedna od poznatijih knjiga Josepha Schumpetera. Knjiga je objavljena 1911. godine, a u to vrijeme Schumpeter je imao 28. godina. Najvažniji dio je razlikovanje egzogenih i endogenih čimbenika, te isto tako možemo analizirati ekonomske pojave koje se događaju putem ekonomskih čimbenika.³

Teorija ekonomskog razvoja je djelo koje je Schumpeter podijelio u šest poglavlja. Prvo poglavlje je *Kružni tok ekonomskog života uvjetovan danim*

¹ Hrvatska enciklopedija, J.A.Schumpeter, dostupno na : <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=55009>, pristupljeno dana:3.6.2019.

² Hrvatska enciklopedija, J.A.Schumpeter, dostupno na : <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=55009>, pristupljeno dana:3.6.2019.

³ J.A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*, Cambridge, Harvard University Press, 1949.

okolnostima, drugo poglavlje djela govori o *Fundamentalnim fenomenima ekonomskog razvoja*, u trećem dijelu djela se govori o *Kreditu i kapitalu*, četvrto poglavlje je *Poduzetnički profit*, peto poglavlje je *Kamata na kapital* i zadnje poglavlje to jest šesto poglavlje govori o *Poslovnim ciklusima*. Posljednje poglavlje Schumpeter nije uzeo previše ozbiljno, ali knjigom koju objavljuje poslije 1939. godine, *Business Cycles* puno bolje ih obrađuje.⁴

3.1. Kružni tok ekonomskog života uvjetovan danim okolnostima

Joseph Schumpeter u djelu iznosi da je socijalni proces jedan nedjeljivi dio, to jest da je to jedna povezana cjelina, ali i da činjenice koje se tiču ekonomije nisu nikada samo i isključivo ekonomske. Ekonomske činjenice su ograničene sa ponašanjem koje mora biti ekonomsko, svi sudionici se moraju ponašati ekonomski ili barem biti dio toga, to jest biti ekonomski subjekti ili biti ovisni istome. Schumpeter u djelu razlikuje ljude kojima je glavna aktivnost ekonomsko ponašanje ili oni ljudi koji posluju u klasama u kojima ekonomsko ponašanje nije značajno kao što su to druge aktivnosti. Svi ljudi se moraju ponašati ekonomski, ali postoji i zasebna grupa ljudi koji predstavljaju ekonomski život.⁵

Ekonomske sudionici iz drugačijeg iskustva procjenjuju kolika će biti količina i cijena dobra koje proizvode i isto tako prodaju ili pak kupuju, isto tako znaju kolika je ponuda ili potražnja na tržištu. Znaju koliko trebaju uložiti rada za proizvodnju, znaju također i ostale čimbenike koji utječu na proizvodnju ali isto tako kako to utječe na ponudu i potražnju na tržištu. Pretpostavka svega navedenog je da u državi imamo slobodno tržište, gdje postoji i slobodna podjela privatnog vlasništva ljudi ali isto tako i slobodna podjela rada. Kružni protok svih ovih ekonomskih razdoblja je dosta brz ali i točan. Svako ekonomsko djelovanje ekonomskih sudionika je vezano kako društvenim tako i ekonomski okruženjem u okolini u kojoj se djeluje. Schumpeter u djelu navodi i da su svi ljudi koji djeluju u poslovnom svijetu u istom trenutku i potrošači i proizvođači, ali i ljudi koji kupuju i prodaju. Navodi i da određena kupovna moć koju posjeduje prodavatelj ovisi i o kupovnoj moći koju posjeduju kupci za koje se proizvodi. Svako

⁴ J.A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*, Cambridge, Harvard University Press, 1949.

⁵ ibidem

ekonomsko ponašanje se odvija sukladno navikama kućanstava i poduzeća i oni svoje navike u ponašanju mijenjaju isključivo kada je to nužno potrebno. Na isti način se mijenja i ekonomski sustav jer on ovisi o prethodnom stanju stvari. Schumpeter iznosi da bilo kakva promjena ekonomske aktivnosti može biti izazvana raznim motivima, ali svi uvijek služe da bi se zadovoljile potrebe.⁶

Schumpeter u prvom djelu iznosi i koncepte troška, koja imamo dva. U prvom konceptu troška se radi o tome da imamo troškove koji rastu do visine granične korisnosti koju dobijemo od proizvoda, proizvedenih dobara koje nas vodi do postanka najbolje pozicije, odnosno ekonomske uravnoteženosti koja je potencijalna da se ponavlja u sljedećim razdobljima. U Schumpeterovom drugom konceptu troška imamo ekonomiju razmjene. Neslaganje cijena ali i tok vremena su dvije situacije u koje poremećuju uravnoteženost između vrijednosti koju ima proizvod i sredstava koje imamo za tu proizvodnju. Schumpeter je zaključio da proces razmjene koji se događa između rada i zemlje, ali i dobara koja su potrošna, opskrbljuju glavni smjer toka ekonomskog života.⁷

3.2. Fundamentalni fenomen ekonomskog razvoja

Schumpeter u ovom poglavlju iznosi da se ekonomsku promjenu koja se događa ne može objasniti iz stanja koja su se dogodila prije, već da bi objasnili ekonomsku promjenu trebamo u obzir uzeti cijelu situaciju koja se je dogodila prije. Smatra da se kružni tok konstantno mijenja s prolazom vremena a tako i kanali kružnoga toka. Kroz ovo poglavlje Schumpeter pokušava dati odgovor na pitanje na koji način dolazi do promjene u kružnom toku i do kojih ekonomskih pojava upravo te promjene vode. U ekonomskom sustavu uravnoteženost se stalno mijenja kako se mijenjaju podatci. Smatra da je razvoj jedna posebna pojava koja se razlikuje u znatnoj mjeri od razvoja koji se događa u kružnom toku ili sklonosti prema uravnoteženosti. Isto tako to je neplanirana i isprekidana promjena koja se događa u kanalima toka, narušavanju uravnoteženosti, koji za stalno mijenjaju stanje koje se je dogodilo prije uravnoteženosti.⁸

⁶ Ibidem

⁷ Ibidem

⁸ Ibidem

Sve već spomenute promjene koje se događaju u kanalima kružnog toka i narušavanje centra uravnoteženosti se pojavljuju u područjima gdje je industrija ili trgovina. Promjene se ne dešavaju prostoru gdje se nalaze želje za gotovim proizvodima. Znamo da bankari stvaraju kupovnu moć tako što izdaju kredite, te se na taj način omogućava izvođenje novih kombinacija. Bankar je osoba koja će ili nadomjestiti privatne kapitaliste ili postaje njihov agent.⁹

3.3. Kredit i kapital

U ovom poglavlju navodi jedinu problematiku koja je sporna kod definiranja kredita, a ta je da se veći dio kolajućih medija ne mogu stvoriti bez određene baze koja se sastoji od određene robe ili pravnog plaćanja. Svi proizvodi koje kupci kupe, to jest koje poduzetnik prodaje, pretvori se u novac, a novac to jest proizvodi koji su se prodali postali su temelj kredita. Schumpeter u poglavlju iznosi da krediti neće uzrokovati inflaciju to jest općenito povećanje cijena proizvoda i usluga, jedino kada će se loše obveze pretvarati u dobre tako da se stvara novi kružni medij ili ako se budu izdavali krediti koji će se koristiti u potrošne svrhe. U dugom roku ako se krediti izdaju i stvara kupovna moć za izvršavanje novih kombinacija, tada se neće dogoditi inflacija.¹⁰

Kapital je prvenstveno opruga kojom poduzetnik uzima pod svoju kontrolu određena dobra koja njemu trebaju, koja su mu potrebna, to jest ono sredstvo koje može preraspodijeliti faktore proizvodnje u nešto novo, ili koje može krojiti smjer nove proizvodnje. Po Schumpeteru je kapital ukupna količina određenih sredstava kojima plaćamo i koja imamo u bilo kojem trenutku kako bi ih mogli platiti poduzetniku. Definira i novčano tržište i to kao mjesto gdje se naša sadašnja kupovna moć zamjenjuje protiv kupovne moći koju ćemo imati u budućnosti.¹¹

⁹ Ibidem

¹⁰ J.A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*, Cambridge, Harvard University Press, 1949.

¹¹ Ibidem

3.4. Poduzetnički profit i kamata na kapital

Iskorištavanjem dobara koja već postoje na drugačiji i efikasniji način, te stvaranjem nekih novih kombinacija poduzetnici su ti koji ostvaraju profit. Kako vrijeme prolazi i drugi poduzetnici vidi njegov primjer i kreću raditi što i on, ali na taj način dolazi do preustrojstva i uništavanja profita, i to sve zato što imamo novo određeno poduzeće koje se uključuje u kružni tok.¹²

U ovom poglavlju po Schumpeteru je kamata određena stvar koja je potrebna kočnica za razvoj u ekonomiji razmjene i da je to određena vrsta poreza koja ide na profit koji ostvare poduzetnici. Navodi da je sve to posljedica koja nastaje zbog određene metode kojom se stvaraju nove kombinacije.¹³

3.5. Poslovni ciklusi

U poglavlju Poslovni ciklusi, ujedno i posljednjem poglavlju knjige Teorija ekonomskog razvoja, Schumpeter nam prikazuje svoj pogled na poslovne cikluse. Kasnije je ovome poglavlju dao veliku važnost i napisao je knjigu samo o Poslovnim ciklusima.

Schumpeter u ovom poglavlju analizira odnos između ekonomske krize i panike i daje svoj pogled na to kako bi ono što se desilo posljednje trebalo smatrati posljedicom onoga što se je desilo ranije. Glavni zaključci u ovom djelu su da se ekonomski rast događa zbog tehnoloških ili drugih inovacija, čija implementacija obećava visoke profite. Navodi i kako se ekonomski rast događa zbog promjena, promjena tehnologije ili nekih drugih inovacija, a čija primjena obećava dobivanje visokih profita. Imamo poduzetnika koji ima dobar pristup i strategiju za osiguravanje visokog profita, ali kada svi ostali poduzetnici krenu kopirati i voditi se istim pristupom u svom poslovanju doći će do ponovnog pada profita koji će isto tako uzrokovati i početak depresije. U vrijeme depresije tržište će se rješavati onih poduzeća koja su neprofitabilna. Ovo novo postignuto stanje uravnoteženosti će trajati sve dok ne

¹² ibidem

¹³ Ibidem

nastane neka nova tehnologija koja će moći ponovo pokrenuti ekonomski ciklus u kojemu će doći do rasta.¹⁴

4. POVIJEST EKONOMSKE ANALIZE

Povijest ekonomske analize, djelo koje je Schumpeter izdao 1954. godine, bavi se glavnom temom koja je evolucija tehnika misli, a te misli su omogućile da se ekonomski aspekti stvarnosti opišu i objasne. Knjiga je podijeljena na pet dijelova. U prvom dijelu se potvrđuje autonomija teme, ali i raspravlja o vezama koje ona ima sa ostalim granama znanja. Drugi dio se bavi povijesnim razvojem od grčko-rimskog vremena pa sve do smithijanskog i fiziokratskog sustava. Treći dio se nastavlja na to i prati razvoj Engleske klasične škole, odnosno period od 1780. do 1870. U četvrtom dijelu je riječ o razdoblju od 1870. pa sve do 1914. i kasnije, a i pokriva i evoluciju analize od Jevonske revolucije. Posljednji dio je djelomična skica zbivanja u tom razdoblju. Knjiga je rezultat rekonstrukcije Schumpeterovih rukopisa koji su spojeni u jednu cjelinu. Odeđena poglavlja u knjizi nisu napisana ili pak nisu dovršena, a postoje i misli koje su zapisane u knjizi a koje Schumpeter nije dovršio. Knjigu je uredila i sastavila Schumpeterova žena, nakon njegove smrti. Robbins napominje da su se neki dijelovi knjige mogli skratiti bez da se izgubi osnovni smisao koje ima djelo, te tvrdi kako bi Schumpeter suzio određene dijelove da je sam dovršio knjigu.¹⁵

Schumpeter nam ističe zašto je važno proučavati povijest ekonomske analize i to kroz tri temeljna razloga. Za prvi uzima to da svako suvremeno dostignuće u ekonomskoj teoriji sadrži određene dijelove znanstvenih dostignuća koja su se desila u prošlosti. Smatra da znanstvena analiza nije jednoznačan proces kretanja gdje se ide od onoga što ne znamo do onoga gdje ćemo otkriti istinu, ne napreduje pravocrtno linijom koja je uzlazna. Smatra da je to borba koja traje neprestano, borba naših umova i onih umova naših prethodnika, također smatra da se temperament i sklonosti novih ljudi diktiraju napredovanje. Drugi razlog koji Schumpeter ističe je zapravo inspirativan, zbog toga što ljudski um može naći nadahnuće tako što će proučavati povijest

¹⁴ ibidem

¹⁵ L. Robbins, *The Evolution of Modern Economic Theory and Other Papers on the History of Economic Thought*, London, Macmillan Press, 1970.,

znanosti. Povijest zna obeshrabriti, ali većino nas poučava i istovremeno nadahnjuje. Zadnji razlog koji Schumpeter navodi a ujedno i najvažniji je taj da povijest znanosti uči o tome kako ljudski um radi. Kako bi se opisao proces kojim dolazi do nastanka znanstvenih ideja ljudi ruše i poboljšavaju analitičke strukture u neprekidnom slijedu, a sve to u procesu u kojemu ljudi pokušavaju da shvate proizvode i ekonomske pojave.¹⁶

5. KAPITALIZAM, SOCIJALIZAM I DEMOKRACIJA

U predgovoru djela Kapitalizam, socijalizam i demokracija kojega je napisao Richard Swedberg, Schumpeter je krajem 1930. došao na ideju pisanja kratke knjige o socijalizmu koju je planirao dovršiti u roku od nekoliko mjeseci. Ipak proces pisanja se odužio jer je s tom knjigom započeo tek nakon završetka pisanja djela Poslovni ciklusi 1938., pa je objavljena tek 1942. Mnogi smatraju kako je to Schumpeterovo djelo njegov najznačajniji doprinos ekonomskoj misli, a tome u prilog ide dobra reakcija na knjigu u Engleskoj i SAD-u. Schumpeter tu prvi put iznosi svoju tezu, koja glasi da će doći do propasti kapitalizma upravo zbog uspjeha istoga. Naime, što više dolazi do napretka kapitalizma, samim time dolazi do povećanja brojnosti birokratskih menadžera koji preuzimaju birokrati. Schumpeter smatra da će se osjećaj koji imamo vezano za imovinu, oslabiti kada se imovina bude mijenjala za dionice. Knjiga se sastoji od pet glavnih dijelova. U prvom dijelu koji se zove „*Marksistička doktrina*“, Schumpeter daje osnovni pregled marksizma. Također iznosi svoje mišljenje o istome te analizira njegove socijalne i ekonomske dijelove. Slaže se s Marxovim pogledima na sociologiju, ali ne dijeli njegov stav što se ekonomije tiče. Ipak priznaje Marxov trud za pokušaj uvođenja dinamičkog elementa u ekonomsku analizu, što na kraju krajeva, i sam Schumpeter pokušava kroz svoju teoriju poduzetnika i inovacija. Tema drugog dijela knjige govori o Schumpeterovom mišljenju može li kapitalizam preživjeti, analizira na koji način funkcionira suvremeni kapitalizam. U ovom djelu predstavlja i svoje mišljenje i analizu kreativne destrukcije ali i monopola. Ovdje i daje svoju kritiku glavnih ekonomskih struja jer ih smatra statičnim i jer, po njemu, nemaju realistični koncept tržišnog natjecanja. Na kraju ovoga djela donosi raspravu o tome zašto

¹⁶ Medić, Đuro Š.; *Schumpeterova koncepcija povijesti ekonomske analize i moderna metodologija ekonomije*

kapitalizam ne može preživjeti, te prikazuje način na koji će kapitalizam propasti, a s time da će doći do uspostave socijalizma. Sljedeće poglavlje se tiče toga može li socijalizam zapravo funkcionirati. U njoj Schumpeter daje pogled prema kojemu smatra da socijalizam može biti nadmoćniji u odnosu na kapitalizam u nekim pogledima. Uvodi raspravu o tome je li ljudima u prirodi stvaranje socijalističkog društva, te pokušava ustvrditi točan trenutak kad će doći do prijelaza iz kapitalističkog društva u socijalističko. Osim toga, daje i opis kako bi to novo socijalističko društvo trebalo izgledati te kakve bi se odluke u njemu donosile. Četvrta cjelina je najbolji dio knjige po mišljenju Swedberga. Poglavlja u ovoj cjelini su jako detaljno objašnjena i nema nepotrebnih skretanja sa teme. Schumpeter tu uvodi dvije različite teorije demokracije, a daje i okviran pregled socijalističke demokracije, odnosno kako bi ona trebala izgledati. U zadnjoj djelu to jest petoj cjelini ove knjige, pod nazivom „*Povijesna skica socijalističkih stranaka*“, kao što nam i sam naziv kaže, Schumpeter skicira socijalističke stranke. Sastavni dio ovoga djela su i detalji o marksistima u austriji i boljševičkim vođama. Na kraju knjige *Kapitalizam, socijalizam i demokracija* nalazi se govor koji je Schumpeter održao prije svoje smrti, a u njemu kaže da je siguran da je teza ove knjige bila dobra, i da on smatra da će se kapitalizam zamijeniti socijalizmom.¹⁷

6. DOPRINOSI JOSEPHA ALOISA SCHUMPETERA

6.1. Konkurencija, dinamika i rast

Schumpeter je stapao razne ideje svojih kolega, pojedine ideje od Marxa, Webera i Walrasa je stopio sa znanjima koje su imali njegovi prethodnici Weiser, Menger i njegov učitelj Bohm-Bawerka. Schumpeter nije kopirao svoje kolege, nego je on ideje od osoba koji su mu bili intelektualni uzori posuđivao njihove ideje i od njih je radio nešto što je bilo drugačije a njegovo. Iskazivao je veliko divljenje prema Karl Marxu, te je isto tako i dijelio Marxovo mišljenje o ekonomskim procesima. Smatrali su da su ekonomski procesi nešto što je organski i da su upravo ekonomski procesi uzroci onih promjena koje se dešavaju unutar ekonomskog sustava, i da se te promjene

¹⁷ J.A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism and Democracy*, London, Routledge, 2006.

dešavaju unutra jednako kao i van njega. Schumpeter je volio mješavinu gdje se miješaju sociologija i ekonomija, a koje su obuhvaćale teorije i Webera i Marxa. Kod Walrasa je poduzetnik bio osoba koja je bila pasivna u sustavu opće ravnoteže, dok je Schumpeter posudio tu ideju ali je kod njega poduzetnik bio osoba koja je aktivni faktor koja sudjeluje u gospodarskom napretku. Pokazatelj je zanimanja austrijskih ekonomista za dešavanje procesa neravnoteže upravo iz razloga što je poduzetnik po Schumpeteru glavni sudionik koji uzrokuje promjene koje se dešavaju u konkurencijskom gospodarstvu.¹⁸

Schumpeter smatra da je razvitak koji se dešava proces koji je dinamičan i kojim se remeti ekonomski status koji je već postojeći. Po njemu tema gospodarskog napretka nije u njegovom viđenju samo dodatak sadržaju kojeg čini ortodokсна ekonomska teorija, već je to osnova kako bi se moglo ponovo tumačiti vitalni proces kojega je statistički pristup opće ravnoteže istisnuo iz glavne struje ekonomske analize. Poduzetnik je glavna osoba ili figura koja je glavni uzrok zbog kojeg se dešava gospodarski razvitak.¹⁹

6.2. Poduzetnici i inovacije

Po Schumpeteru konkurencija je proces u kojemu su poduzetnikove ideje i inovacije ono što je najbitnije. Ravnoteža je Schumpeteru bila polazna točka, pojam ravnoteže je koristio kao teorijsku konstrukciju. Njegov izraz koji je koristio kako bi opisao to ravnotežno stanje je „kružni tok gospodarskog života“. Glavna karakteristika je da gospodarski život teče po navici na temelju onoga što znamo iz prošlosti, nisu vidljive neke sile koje bi mogle dovesti da se promijeni postojeća situacija. Schumpeter je općenito prikazao prirodu proizvodnje i raspodjele u kružnom toku na taj način da se znači u svakom razdoblju troše proizvodi koji su proizvedeni u prethodnom razdoblju, te da se proizvode proizvodi koji će se trošiti u sljedećem razdoblju. Na taj način zemljovlasnici i radnici uvijek razmjenjuju samo za dobra sadašnje proizvodnje. Ništa ih ne prisiljava da razmjenjuju usluge rada i zemlje za buduća dobra. Tu se radi o razmjeni, a ne o kreditnim transakcijama. Vrijeme ne igra nikakvu ulogu, i svi su

¹⁸ Ekelund, R.B., Hebert, R.F.: Povijest ekonomske teorije i metode, 3. izdanje, MATE d.o.o., Zagreb, 1997.

¹⁹ Ibidem

proizvodi samo to i ništa više. Nije bitno da li se proizvode sredstva za proizvodnju ili dobra potrošnje, u oba slučaja proizvod se plaća odmah i po punoj vrijednosti. Funkcija proizvodnje u ovom je sustavu nepromjenjiva, ali je i moguća supstitucija unutar granica znanih tehnoloških horizonta. Jedina stvarna aktivnost koja se mora obavljati je kombiniranje dva izvornih faktora proizvodnje u svakom razdoblju. U toj situaciji je poduzetnik nevažan, jer šta god da učini ravnoteža je automatska i stalna. Takvo stanje ne vrijedi u svijetu koji je dinamičan i u kojem živimo. Schumpeter je naveo kako kapitalizam stvara i razara postojeće strukture, taj proces je nazvao „stvaralačkim razaranjem“. Tvrdio je da je on bit gospodarsko razvitka, a razvitak je remećenje kružnog toka. Razvitak je proces koje određuje izvođenje nekih novih kombinacija u određenoj proizvodnji, a razvitak ostvaruje poduzetnik.²⁰

Svoju teoriju Schumpeter je prikazao kroz tri elementa i tri para suprotnosti:

1. kružni tok na jednoj strani, a promjena ekonomske rutine ili podataka na drugoj
2. statika nasuprot dinamici
3. poduzetništvo nasuprot upravljanju

U prvom paru se odvijaju dva procesa koja su stvarna, u drugom paru imamo dva teorijska elementa, a treći par se čine dvije posebne vrste postupanja. Schumpeter u svojoj teoriji smatra da se poduzetnikova funkcija razlikuje od ostalih funkcija koje imaju kapitalisti, zemljovlasnici, izumitelji ili pak obični radnik. Poduzetnik može biti i radnik ili zemljoposjednik ili bilo šta od toga, ali to onda nije po prirodi funkcije nego je to slučajnost. Poduzetnik i njegova cjelokupna funkcija nije povezana sa bogatstvom koju poduzetnik posjeduje, ali posjedovanje bogatstva poduzetniku daje određenu prednost. Poduzetnici su osobe koje su naravno cijenjene u kapitalističkom društvu jer posjeduju sposobnosti, ali isti ti poduzetnici ne formiraju društvenu klasu. Schumpeter je smatrao da je glavna funkcija poduzetnika skoro pa uvijek pomiješana i s ostalim funkcijama. „Čisto“ poduzetništvo je jako teško odvojiti od ostale ekonomske aktivnosti. U njegovoj teoriji dinamični poduzetnik je osoba koja inovira i koja će u proizvodnji stvoriti nove kombinacije.²¹

²⁰ Ekelund, R.B., Hebert, R.F.: Povijest ekonomske teorije i metode,3. izdanje, MATE d.o.o., Zagreb,1997

²¹ Ibidem

Schumpeter je inoviranje opisao na par načina. Prvo je dao popis koji je bio jasan i koji je sadržavao vrste novih kombinacija na kojima počiva gospodarski razvitak. One obuhvaćaju sljedeće:

1. stvaranje novoga dobrog ili novoga svojstva nekoga dobra,
2. stvaranje nove metode proizvodnje,
3. otvaranje novog tržišta,
4. osvajanje novoga izvora ponude,
5. novu organizaciju gospodarske grane

Kako vrijeme prolazi tako i te nove kombinacije postaju stare u kružnom toku ekonomske aktivnosti, ali sve to ne mijenja poduzetničke funkcije. Schumpeter smatra da ljudi djeluju kao poduzetnici jedino u slučaju kada oni tvore nove kombinacije, a svoj značaj poduzetnika oni gube kada izgrade svoje poduzeće te se nakon toga ne trude, i ne stvaraju nove kombinacije nego ga vode kao i svi ostali koji vode svoja poduzeća. Inoviranje je Schumpeter definirao uz pomoć funkcije proizvodnje, a za nju je rekao da ona opisuje kako se mijenja količina proizvoda ako se isto tako mijenjaju i količine faktora, ako ne mijenjamo količinu faktora nego oblik funkcije onda govorimo o inoviranju. Postoji i inoviranje koje se može događati zbog postizanja novog znanja koja će dovesti do smanjena samo troškova, a to će dovesti jedino do novog rasporeda ponude dobara koja već postoje. Ova vrsta inoviranja mora uključiti neku novu ili pak kvalitetniju robu. Schumpeter vidi isto tako da ono znanje koje je potrebno za inovacije ne mora biti novo, već može biti i neko postojeće znanje ali koje nije bilo korišteno. Navodi da nikada znanje koje se nakuplja ne vodi industrijskim poboljšanjima koja dolaze sa tim istim znanjem, ali isto tako da ni znanje nije presudno da bi se riješili zadatci svoje vrste tako da se primjene znanja i metode u praksi koja se nisu prije koristila. Smatra da je za uspješno inoviranje potrebno imati volju a ne um, znači da inovacije ne ovise inteligenciji te ga s te ga ne treba pomiješati s izumiteljstvom.²²

²² Ibidem

6.3. Poslovni ciklusi

Klasičan poslovni ciklus, sa smjenom različitih faza, na svoj način prisutan je i danas. Pred ekonomsku i financijsku politiku koja je pri tome monetarno kreditna postavljaju se dva osnovna problema: prvi problem je vezan uz stabilnost cijena, inflaciju i deflaciju, a drugi je problem uravnoteženog, kontinuiranog privrednog razvoja i ekspanzije. Ta su dva problema međusobno povezana i dominiraju te snažno utječu na formiranje monetarno kreditne politike. Brojni ekonomist skupa sa Schumpeterom dijele zanimanje za to kako obrazložiti poslovne cikluse, jedni od važnijih koje je potrebno spomenuti su Friedrich August von Hayek i Ludwig von Mises. Hayek se kreće putevima kojima i Schumpeter. Analiza koju Hayek primjenjuje kreće od jedne ekonomije koja se nalazi u stanju mirovanja, on i ciklus shvaća kao jedan prijelaz u novu ravnotežu koja je uzrokovana poremećajem. Prema Hayeku postoje dva tipa uzroka. U prvom tipu događaju se promjene preferencija aktera, dolazi ili do povećanja ili do smanjenja stope vremenske preferencije, a samim time zbog toga dolazi i do povećanja ili smanjenja bruto štednje. Kada se štednja mijenja dobrovoljno to utječe na relativno lagan prijelaz na novu dugoročnu štednju. Drugi tip uzroka tiče promjene tehnike koju izabiremo kod proizvođača koji svoje troškove minimiziraju. Ako pak bankarski sistem odredi novčanu kamatnu stopu koja je niža od ravnotežne kamatne stope, to je proizvođačima poticaj da se okrenu na duže „proizvodne puteve“. Kod Hayeka dolazi jednako kao i kod Schumpetera do ekspanzije proizvodnih kredita, te da isto tako dolazi do rasta cijena proizvodnih čimbenika, one na ovaj način stoje dobro ugrađene u sustave proizvodnje koji su od potrošnje više udaljeni. Ako se preferencije aktera nisu promijenile, smanjuje se proizvodnja potrošnih dobara koja vodi do štednje koja je prisilna, a to sve vodi da cijena potrošnih dobara raste nakon ili dužeg ili kraćeg razdoblja, ovime se povećava i rentabilnost područja koja su bliska potrošnji. Ovime se vidi da je smjer produžavanja okolišnih proizvodnih puteva kojima se je u početku išlo zapravo bio pogrešan i da je bila i pogrešna raspodjela resursa. Schumpeter je pri propulziji inovativnih impulsa bankarskom sistemu dao glavnu ulogu, dok je po Hayeku to uzrok svega zla, njegove odluke koje su diskrecijske u području politike kamatnih stopa stvaraju skokove i potonuća do kojih ne bi dolazilo da je privreda zasnovana na

drugačijem obliku kao na primjer trampa. Od Hayekove teorije Schumpeter nije zadržao ništa, te je to jasno dao do znanja pa čak i Pieru Sraffi koji je najoštrij kritičar.²³

Schumpeter je naveo kako je poduzetnik aktivni faktor kod promjena u konkurencijskom gospodarstvu i da to stvara most koji povezuje mikroekonomiju poduzeća i makroekonomiju državne politike. U Schumpeterom sustavu imamo transmisijske mehanizme s kojim politika oporezivanja i trošenja utječu na to ekonomsko ponašanje, završni učinak što ga te politike imaju na poticaje pojedinaca. Schumpeter navodi iskustvo koje je SAD-ovo gospodarstvo imalo 1920-ih godina, postavlja si pitanje jesu li porezi ti koji su utjecali na profit i na gospodarski napredak. 1913. godine SAD je uveo federalni porez koji se primjenjivao na dohodak, te se je zbog toga postavljalo pitanje jesu li porezi utjecali na tu situaciju. Procijenio je kakve će učinke imati progresivni porez na dohodak na poduzetničku funkciju. Smatrao je da će učinci biti ti da će porez koji se primjenjuje na zaradu voditi ka tome da se pomiče ravnoteža glede izbora hoće li se nešto učiniti ili ne učini. Smatrao je da porezi trebaju biti iznad određene visine jer trebaju otupjeti profitni motiv.²⁴

Schumpeterov utjecaj na teoriju gospodarskog razvitka je bio uspješan, pa čak i kod ekonomista koji se uopće ne slažu s tom teorijom. Može se reći da je Schumpeter postigao to da se pojam poduzetnik veže uz njega, pa čak i među onim ekonomistima koji ne poznaju dovoljno povijest izraza poduzetnika. Schumpeterova analiza je teorije gospodarskih promjena na sredini između Webera i Marshalla. Marshall u svojoj teoriji ne objašnjava poslovne ciklus i podrazumijeva teoriju jednolinijskog napretka, dok Schumpeter to u svojoj teoriji poriče. Schumpeter je u svojoj teoriji pretpostavio neprekidnu učestalost inovacija i valova prilagođavanja, jednostavno iz razloga što su poduzetnici uvijek prisutni i oni su snaga zbog kojih se dešavaju promjene. Teorija gospodarskog razvitka od Schumpetera ima privlačnost iz razloga što je jednostavna i snažna. Schumpeter je rekao kako poduzetništvom zovemo kada ostvarujemo nove kombinacije, a one pojedince koji imaju funkciju da ostvaruju te nove kombinacije zovemo poduzetnicima. Njegov doprinos teoriji gospodarskog razvitka je bio važan, ali usprkos tome nije uspjela zavladata ekonomskom analizom.²⁵

²³ Kurz, D. Heinz; Joseph Alois Schumpeter - politički ekonomista između Marxa i Walrasa, Originalni znanstveni rad, Economic Annals no.169., April 2006. June

²⁴ Ekelund, R.B., Hebert, R.F.: Povijest ekonomske teorije i metode,3. izdanje, MATE d.o.o., Zagreb,1997

²⁵ Ibidem

6.4. Tržišni procesi

Schumpeter je tržišnu funkciju ranije karakterizirao kao intertemporalni konkurencijski proces koji implicira određene stvari koje se tiču uloge državne regulacije. Smatra da je rizik prirodan i da je neizbježan element tržišne aktivnosti. Navodi kako bilo kakvo investiranje za sobom povlači i određene mjere zaštite. Smatra da je dugoročno investiranje u vrijeme kada se događaju nagle promijene, još ako imamo utjecaj novih roba ili tehnologije, nije sigurno te se u takvim situacijama potrebno zaštititi određenim patentima ili tako da se sve drži u tajnosti ili tako da se osigura dugoročnim ugovorima. Ove mjere se smatraju normalnima prilikom racionalnog upravljanja. Schumpeter smatra da postoje elementi konkurencije koji bi mogli ličiti na anti-konkurentski kao na primjer patenti mogu isto tako biti i pokretači napretka u konkurentskom okruženju. Neke prakse koje su monopolističke Schumpeter je karakterizirao kao uobičajena sredstva dugoročne konkurencije. Znao je da bi se moglo koristiti regulacijske postupke za potkopavanje učinaka koje ima tržište glede blagostanja. Država bi trebala ispitati svoje regulacijske akcije i to intenzivno, iz razloga što je ona jedini trajni izvor monopološke povlaštenosti.

Schumpeterov pogled na tržišne procese nam pruža dobre razloge da bi jasno opisali odnos između „statičke“ i „dinamičke“ konkurencije. Povećanju ekonomskog blagostanja može pridonijeti i nedržavna sužavanja konkurencije, jer ona mogu pridonijeti da se uvodi nova tehnologija te se na taj način povećava ekonomsko blagostanje. Rasprava o ekonomskoj efikasnosti je rasprava u kojoj se suprotstavljaju prirodni tržišni procesi i regulacija. Schumpeter i drugi ekonomisti navode da se na neizvjesnost i na rizik intertemporalnih politika prodaja može odgovoriti predugovaranjem koje može biti prirodan odgovor. Drugi su pak ekonomisti skloniji pomoću državne regulacije smanjivati rizik i neizvjesnost. Schumpeterova shvaćanja u kombinaciji sa suvremenom teorijom regulacije, prisjeća nas da postojanje regulacije i intertemporalnih problema koje ima proizvodnja i potrošnja ne daje nam dokaz da tržište nije uspjelo funkcionirati ispravno.²⁶

²⁶ Ibidem

6.5. Zlatni standard

Schumpeter je prepoznao implikaciju zlatni standard u odnosu na monetarni standard. Automatsko zlatnu valutu je smatrao kao sastavni dio *laissez-faire* i isto tako dio slobodne trgovine gospodarstva. Tu se je dešavalo da se razina cijene povezuje sa cijenom novca nacije, a to se povezuje sa stopama novca i sa razinom cijena svih ostalih naroda koji su na zlatu. Schumpeter navodi da je to vrlo osjetljivo za državnu potrošnju, pa čak i na stavove ili pravila koja nisu uključivala izravno izdatke, nego su na primjer za vanjske politike koje imaju određena pravila oporezivanja i općenito za sve one politike koje krše princip klasičnog liberalizma. Iz tog razloga imamo toliku nepopularnost zlata, ali je bilo popularno u buržoasko doba. To je jamstvo građanske slobode, koja nije samo sloboda iz interesa građana, već i slobode u buržoazijskom smislu. Kada imamo ovakvo stajalište možemo se boriti za nju, pa čak i ako smo uvjereni u valjanost svega što je bila na ekonomskim osnovama nametnuta. Ako imamo stajalište gdje čovjek vjeruje u neku višu silu i planiranje, ne može se odrediti manje racionalno, pa sve i ako je potpuno uvjeren da je sve što je pozvao na ekonomskim osnovama istinito.²⁷

6.6. Model endogenog rasta

Pažnju treba usmjeriti i na granu "nove" ili „endogene“ teorije rasta koja je važna. Ranije su se bili gledali prvo pozitivni eksterni efekti akumulacije kapitala, naročito oni koji su bili vezani za ljudski kapital ali i znanstveni kapital, koji djeluju nasuprot težnji da profitna stopa pada, te je do negativnih eksternalija došlo početkom devedesetih godina i to u okviru takozvanog schumpeterijanskog modela. U ovim modelima „herojska poduzetnička ličnost“ od Schumpetera je tek marginalna. Najviše se pažnje daje novim proizvodnim sredstvima i novim proizvodima koja stvaraju razni istraživački i razvojni odjeli, a sve to za robu kojoj treba osigurati tržišnu prodaju. U inovativnom procesu se dobitnici sučeljavaju sa gubitnicima i pitanje koje se postavlja

²⁷ Schumpeter, J.; Povijest ekonomske analize, Informator, Zagreb, 1995.

je pitanje optimalne društvene stope inoviranja.²⁸ Postoji nekoliko skupina modela endogenog rasta, a Schumpeter pripada grupi modela koji su zasnovani na istraživanju i razvoju. Sukladno tome Schumpeter je smatrao da gospodarski rast donose upravo istraživanje i razvoj, te da ono što ih u tome pokreće je i dodatni profit koji će im biti osiguran.²⁹

²⁸ Kurz, D. Heinz; Joseph Alois Schumpeter - politički ekonomista između Marxa i Walrasa, Originalni znanstveni rad, *Economic Annals* no.169., April 2006. June

²⁹ Mervar, A.: Esej o novijim doprinosima teoriji ekonomskog rasta, *Ekonomski pregled*, Vol.54 No. 3-4, 2003.

7. ZAKLJUČAK

Zaključak ovog završnog rada je sažeo cijelo istraživanje o životu i radu J.A.Schumpetera. Znamo da je Joseph Schumpeter jedan od najpoznatijih ekonomista, te smo kroz rad mogli vidjeti njegov doprinos za razvoj ekonomske misli. Kroz život bavio se je raznim pozicijama od profesora na fakultetu pa ministra financija a i predsjednik banke je bio jedan period. Možemo reći da su Schumpeteru te pozicije pomogle u njegovim rezultatima. U djelu Teorija ekonomskog razvoja Schumpeter opisuje osnovne pretpostavke razvoja ekonomije, kružnog toka ekonomskog sustava, poslovnih ciklusa, uloge kredita, kapitala, kamate i profita na ekonomski sustav i na njegov razvoj, te postavlja temelje kreativne destrukcije. Schumpeter navodi i da je socijalni proces jedna cjelina koja nije djeljiva, i da činjenice koje se tiču ekonomije nikada nisu čisto ekonomske. Navodi i kako kredit ne uzrokuje inflaciju osim u slučaju kada se dešava pretvaranje loših obveza u dobre tako da se stvara novi kružni medij ili uz davanje kredita koji služe u potrošne svrhe. U svom djelu Povijest ekonomske analize glavna tema je evolucija tehnika misli koje su omogućile opisivanje i objašnjavanje ekonomskih aspekata stvarnosti. Knjiga je sastavljena od strane njegove supruge, te postoje mišljenja da bi određeni dijelovi bili skraćeni da je Schumpeter dovršio knjigu. Djelo Kapitalizam, socijalizam i demokracija je djelo koje mnogi smatraju njegovim najznačajnijim doprinosom ekonomske misli. Kroz ovo djelo Schumpeter iznosi svoju tezu a to je da će doći do propasti kapitalizma koji će biti uzrokovan upravo uspjesima kapitalizma. Isto tako Schumpeter je vjerovao da će kapitalizam stvoriti intelektualnu klasu koja će živjeti napadajući buržoaski sustav privatnog vlasništva i slobode koja je potrebna za intelektualnu klasu. Smatrao je da što više kapitalizam napreduje da će više poduzetnika biti zamijenjeno birokratskim menadžerima. Navodi i da će osjećaj imovine oslabiti zamjenom imovine dionicama. Schumpeter nam kroz rad daje pregled i raspravlja o Marksizmu. Analizira način na koji suvremeni kapitalizam funkcionira te iznosi analizu monopola ali i pojma kreativne destrukcije. On je razvio svoju teoriju kreativne destrukcije i smatra da je cijeli proces uzrokovan inovacijama i poduzetništvom. U djelu ističe da socijalizam može biti superioran naprema kapitalizmu u nekim aspektima. Predstavlja i suprotstavlja dvije različite teorije demokracije, te u djelu postoji i skica kako bi demokracija mogla izgledati, ali predstavlja i nepotpunu skicu socijalističkih stranaka. Možemo zaključiti

da je Schumpeter imao veliki utjecaj na razvoj ekonomske misli. Smatra da ljudi djeluju kao poduzetnici jedino kad uistinu ostvaruju nove kombinacije a gube značaj poduzetnika čim su izgradili svoje poduzeće, nakon čega se smiruju te ga vode kao i drugi svoja poduzeća. Isto tako naglašava i poduzetnika kao aktivnog faktora promjena u konkurencijskom gospodarstvu stvara most između mikroekonomije poduzeća i makroekonomije državne politike. Smatra i kako je rizik neizbježan i prirodan element tržišne aktivnosti. Prepoznao je implikaciju zlatni standard u odnosu na monetarni standard, smatra da je sastavni dio laissez-faire automatsko zlatna valuta, a da je isto tako i sastavni dio slobodne trgovine gospodarstva. Schumpeter je smatrao i kako istraživanje i razvoj donose gospodarski rast i dodatni profit. Schumpeter ne prihvaća tuđa mišljenja ako se ne slaže s njima, i to možemo vidjeti po njegovim razmišljanjima.

LITERATURA

Knjige:

1. Ekelund, R.B., Hebert, R.F. ; *Povijest ekonomske teorije i metode*, 3. izdanje, Mate d.o.o. Zagreb, 1997.
2. Robbins L., *The Evolution of Modern Economic Theory and Other Papers on the History of Economic Thought*, London, Macmillan Press, 1970.
3. Schumpeter J.A., *Capitalism, Socialism and Democracy*, London, Routledge, 2006.
4. Schumpeter J.A., *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*, Cambridge, Harvard University Press, 1949.
5. Sharma S., Tomić D., *Ekonomska politika i makroekonomski menagenemt*, 2012.

Časopisi:

1. Kalanj R.: Ekonomska sociologija i problem tržišta, Soc. ekol. Zagreb, Vol. 19 (2010.), No. 3
2. Kurz, D. Heinz; Joseph Alois Schumpeter - politički ekonomista između Marxa i Walrasa, Originalni znanstveni rad, Economic Annals no.169., April 2006. June.
3. Medić, Đuro Š.; Schumpeterova koncepcija povijesti ekonomske analize i moderna metodologija ekonomije, Izvorni znanstveni rad, Ekonomski pregled, 51 (9-10), 928-953., 2000.
4. Mervar, A.: Esej o novijim doprinosima teoriji ekonomskog rasta, Ekonomski pregled, Vol.54. No. 3-4, 2003.

Internetske stranice

1. The library of economic and liberty, Joseph Alois Schumpeter, dostupno na: <https://www.econlib.org/library/Enc/bios/Schumpeter.html> pristupljeno dana: 3. 6. 2019

SAŽETAK

Joseph Alois Schumpeter jedan je od najpoznatijih ekonomista koji je mnogo pridonio razvoju ekonomske misli. U radu se analizira Josepha Aloisa Schumpetera i djela koja je napisao te isto tako njegove spoznaje, ali i mišljenja o ekonomskim temama. Veliki doprinos dao je svojim djelima Teorija ekonomskog razvoja, Povijest ekonomske analize i Kapitalizam, socijalizam i demokracija. Utemeljitelj je teorija inovacija, poduzetništva i kreativne destrukcije, te njihovog značaja u funkciji i razvoju ekonomije. Schumpeter je dao veliki doprinos razvoju ekonomije i ekonomske misli, unaprijedio je ekonomsku znanost svojim djelovanjem i potaknuo brojne druge znanstvenike da u budućnosti nastave razvijati ekonomsku misao.

KLJUČNE RIJEČI: Schumpeter, ekonomska misao, ekonomija, analiza, doprinosi

SUMMARY

Joseph Alois Schumpeter is one of the most famous economists who has contributed a great deal to the development of economic thought. This paper analyzes Joseph Alois Schumpeter and the books he wrote, as well as his insights and opinions on economic topics. He greatly contributed with his works Theory of Economic Development, History of Economic Analysis, and Capitalism, Socialism, and Democracy. He is the founder of the theory of innovation, entrepreneurship and creative destruction and their importance in the function and development of the economy. Schumpeter has made a major contribution to the development of economics and economic thought and he has enhanced economic science through his work. Also, he encouraged many other scholars to continue developing economic thought in the future.

KEY WORDS: Schumpeter, economic thought, economy, analysis, contributes